

Otobiyografi**Prof. Dr. Rona AYBAY** **Üniversite Öncesi**

1942 yılı olmalı; İstanbul Beşiktaş'ta bulunan bir ilkokulda öğrenim hayatıma başladım. O dönemki okulların çoğu gibi bizim okulumuz da, bir numara ile adlandırılmıştı. O yıllarda kendi aramızda kısaca 'Ondokuz' dediğimiz Beşiktaş 19. İlkokuluyla ilgili söylenebilecek şeylerden en önemlisi, okul binamızın Dolmabahçe ve Ortaköy kıyısı boyunca serilmiş saray yavrularından biri olmasıydı. Ancak okul bahçesi ve deniz manzarası ne denli büyülsün olsa da, yıllardır bakım görmemiş olan bina da bahçe de, harap bir haldeydi. İkinci Dünya Savaşı'nın yoksulluk dolu kış aylarında, sınıflarımızda ancak öğrencilerin çalıp çıkararak getirdiği odunlarla ısınmaya çalışırdık.

İlk ve orta öğrenimim boyunca, "memur çocuğu" olarak, İstanbul'da başladığım 5 yıllık ilkokulu; Lüleburgaz, yeniden İstanbul ve Ilgın'da sürdürüp Varto'da bitirdim. İşte bu dönemlere ilişkin unutamadığım bir kişi Ömer Öğretmenimdir. Konya'nın Ilgın ilçesinde ilkokul üçüncü sınıfı okuduğum yıllarda bende büyük iz bırakmış olan Ömer Öğretmen, sanırım öğretmenlik eğitimi almamıştı ama okuluna, öğrencilerine ve uğraşına sevdalı bir kişiydi. Ömer Öğretmenimin değerini yıllar sonra anlamıştım; akademisyen olduktan sonra, kendi kendime, bir gün profesör olursam, basılan ilk kitabımı Ömer Öğretmenime adamaya söz vermiştim. Vatandaşlık Hukuku'nun ilk basısının önsözünde, "herkesin bir Ömer Öğretmeni olmalı" derken kendime verdiğim sözü tuttuğumu ve bu kitabı Ömer Öğretmenime adadığımı görebilirsiniz. Ama ne yazık ki öğretmenim vefat etmişti ve kitabı ancak ailesine sunabilmiştim.

Varto'da, ilkokulun son sınıfındayken, bitirme sınavlarının son günü, sabaha karşı çok büyük bir deprem yaşadık, gerçek bir felaketti... Çok sayıda kişi yaşamını yitirmişti. Aylarca çadırlarda yaşadık. Sonunda, bir dersin sınavı yapılamamış da olsa, ilkokul diplomamı verdiler.

Hukuk Fakültesi Öğrenciliği

Hukuk Fakültesini tercih etmemde en büyük etken, İstanbul Hukuk Fakültesinde asistan olan Aydın Abimdi. Lise son sınıf öğrencisiyken, onun yönettiği bir pratik çalışmaya dinleyici olarak katıldığımda gördüğüm ortam bende hayranlık uyandırmıştı. Örneğin, Abimin öğrencilere 'siz' diye hitap etmesi, tartışmaya katılmaya yönlendirmesi, herkesin görüşünü açıkça ortaya koyabilmesi gibi şeyler çok hoşuma gitmişti. Abimin evde sınav kağıtlarını okuması, doğru yanıt verenleri yüksek sesle takdir etmesi, bazen de, okunaksız yazılara kızıp bana göstermesi gibi şeyleri hayranlıkla gözlemliyordum.

İşte bu düşüncelerle, 1955 yılında İstanbul Hukuk Fakültesine başladım. O dönemde Türkiye'de iki hukuk fakültesi vardı; Ankara ve İstanbul. Bu ikisi arasında süregelen, özünde çok anlamsız bir çekişme vardı. İstanbul Hukuk'un 'beynelmilel' (uluslararası) olduğu söylenirdi. Sanki, İstanbul Hukuk mezunu bir kişi örneğin Avrupa'da istediği ülkede rahatlıkla avukatlık yapabiliirdi. Bunun "tatlı bir yalan" olduğunu bilirdik ama yine de inananlar çoktu.

Müslüman olmayan Hoca'ya "rahmetli" denir mi?

Almanya'da Faşist Hitler yönetiminin baskısından kaçıp Atatürk Türkiye'si'ne sığınan, çok sayıda biliminsanı olmuştur. Yalnız hukuk alanında değil, çeşitli başka alanlarda da uluslararası düzeyde değerli bu insanların, gidebilecekleri başka ülkeler varken, Türkiye'yi yeğlemeleri, Atatürk döneminde bilime verilen önemin ve Türkiye'nin saygınlığının bir göstergesidir.

Benim fakülteye yazıldığım dönemde bu yabancı hocalar artık yoktu; ancak, bu çok değerli biliminsanlarının yanında yetişmiş hocalarımızdan ders alıyorduk. Bu arada, örneğin, Andreas B. Schwarz'dan “rahmetli Schwarz” diye bahsedildiğine tanık olurduk. Kendisinden “rahmetli” diye söz edilmesinin ibret verici öyküsünü sonradan öğrendik: Anlatılanlara göre Schwarz'ın vefatından sonra, yine o dönem İstanbul Hukukta Medeni Hukuk Ord. Prof. olan ve aynı zamanda İslam Hukuku bilgini olan Ebül'ulâ Mardin'e, bunun doğru olup-olmadığı sorulduğunda; Mardin şöyle yanıtlamış: “*Ehli İslam'ın evlâdına bunca yıl emek vermiş, feyz vermiş bir insandan elbette 'rahmetli' diye söz edeceğiz!*”

Asistan Oluşum

Hukuk Fakültesini 1959 yılı Haziran ayında bitirdim. O zamanlar Hukuk Fakültelerine sınavsız girildiğinden, birinci sınıfta 1.000 kadar öğrenci başlar; aynı sınıftan 4 yılda hele Haziran döneminde ancak 20-25 öğrenci mezun olabilirdi. Ben de o şanslılar arasındaydım. 1959 mezunlarından yanılmıyorsam on beş kişi o dönem fakülteye asistan olmuştu. Ben de asistan olmayı çok istiyordum ancak o dönem, öğrenmek için çok çabalamama, kurslara gitmeme, yabancı radyolarda saat başı yinelenen haber programlarını notlar alıp, sözlüklere bakarak ve bir saat sonra yinelenen aynı haberi dinleyerek çalışmama karşın, yabancı dil bilgimi yeterli bulmuyor; başvurmaya cesaret edemiyordum.

O dönemlerde, aslında Kürsünün Hocası kimi isterse o asistan alınır; yapılan sınav sadece biçimseldi. Bu da herkesin bildiği bir sırdı(!). Zaten, kimin asistan alınacağı bilinir, onun dışında kimse başvurmazdı. Asistanın görevine son verilmesi de, alınışındaki gibi kolaydı. Hocanın bir sözüyle asistanlık biterdi.

Asistan olmak istediğim dönemde, bütün kürsülerde kimin asistan olacağı belli olmuştu. Bir tek, Ord. Prof. Dr. Recai Galip Okandan'ın kürsüsü olan Umumi Amme Hukuku kürsüsünde boş asistanlık kadrosu olduğunu öğrenmiştim. Recai Bey, bizim sınıf Umumi Amme Hukuku dersini aldığımız yıl yurt dışındaydı, hiç karşılaşmamıştık. Oldukça sert bir insan olduğu da söylenirdi.

Kararsız, sıkıntılı bir durumdaydım. Hoca'nın odasına gitmek için merdivenleri yavaş yavaş çıkarken, her an vazgeçip, geri dönecek gibiydim. O sırada, bizden bir sınıf büyük (sonradan Ticaret Hukuku Profesörü olan) asistan Ünal Tekinalp'e rastladım. Çok nazik bir insandır, hatırlamıyordu, asistanlığa başvurmak istediğimi ama duraksadığımı söylemem üzerine “*sizi aramızda görmekten memnun oluruz*” dedi. Bu sözler bana güç vermişti; bütün cesaretimi toplayıp, Hocanın odasının kapısını tıklatabildim. İçeri girip, Fakülteyi dört yılda Haziranda bitirmiş olduğumu, asistanlığa başvurmak istediğimi, sesim titreyerek söyleyebildim. Odada bulunan, kim olduğunu anımsayamadığım bir Hoca, beni tanıyıp, asistan Aydın Aybay'ın da kardeşi olduğumu söyledi. Onun üzerine, Recai Bey'in, “*Haaa, o şirin çocuğun kardeşi misin! Söyle yapşınlar işini*” dediğini işittim sonrasında hiç anımsamıyordum. Heyecandan ve sevinçten ayaklarım yere basmıyordu; Ben de, asistan oluyordum!... Asistanlık İngilizce sınavında verilen, İngilizce bir kitaptan alınmış metni Türkçeye çevirmekte pek zorlanmamıştım; bu da kendime güvenimi arttırmıştı.

Aslında, ne Recai Bey'den ders almıştım ne de Umumi Amme Hukukuyla fazla bir ilgim vardı. Zaten, Recai Bey'in yanında da uzun süre kalabileceğimi sanmıyordum. Bütün meslek yaşamında asistan olarak aldığı 30 kadar kişi içinde, asistan kalıp doktorasını tamamlayabilmiş bir tek kişi vardı. Birkaçı da başka bir Kürsüye geçmişti. Ötekiler, üniversiteden ayrılmak zorunda kalmıştı. Bunu biliyordum. Asistanlığı, doktora seminerlerimi tamamlamak, doktora sınavlarına hazırlanabilmek için uygun bir araç olarak görüyordum. Asistanlık, bir burs bularak yurt dışına gidip yabancı dil bilgimi ve kendimi geliştirmek için de uygun bir yoldu.

Asistanlığımın ilk yılı doktora seminerleri ile geçti. Yazdığım seminer ödevlerinin başarılı bulunması, bunlardan birinin Fakülte Dergisinde yayınlanması kendime güvenimi arttırmıştı. Derken, Demokrat Parti iktidarını deviren 27 Mayıs 1960 askeri müdahalesiyle yeni bir dönem açıldı. Üniversitenin havasını birdenbire değiştirdi. O döneme kadar İstanbul Hukuk Fakültesinin oldukça statik bir havası vardı. Örneğin, bazı kürsülerde katı bir hiyerarşi egemendi. İşte 27 Mayıs bu durumu kırdı. Değişen havayla birlikte bizim kuşak, ‘hocanın çantasını taşımayı reddeden’ ilk

kuşak olmuştur. Üniversitelerde gençlerin önemi ve değeri de, 1961 Anayasasına getirilen düzenlemelerle arttı.

Bu arada, Sıddık Sami Onar başkanlığında çalışmaya başlayan Anayasa Komisyonunda yardımcı olarak görevlendirilen dört asistandan biri olmuştum. Asistan olarak yaptığım işler, “sekreteryal” nitelikteydi yani “esasa ilişkin” bir yönü elbette yoktu; ama hocaların anayasa taslağı üzerinde çalışmalarını gözlemlemek benim için çok büyük bir deneyim oldu.

Bu arada, doktora yeterlik sınavına hazırlanırken, o zamanlar “yeni” dediğimiz 1961 Anayasasının her maddesinde düzenlenmiş konuların, önceki anayasal metinlerde nasıl düzenlendiğini incelemeye başlamıştım. Eski metinleri tarayıp, Anayasanın her maddesinin altına, eski metinlerin ilgili hükümlerini koymaya çalışıyorum. O zamanlar bilgisayarın adını bile duymamıştık, eski metinleri makasla kesip, 1961 Anayasasının ilgili maddesinin altına zamkla yapıştırıyordum. Sonunda bunlar koskoca bir klasör haline gelmişti. Başlangıçta sadece kendi çalışmam için topladığım bu malzemeyi gösterdiğim arkadaşların beğenmesinden de güç alarak, bunu bir kitap haline getirmeyi düşünmeye başlamıştım. Kürsü Başkanım Recai G. Okandan’a, sıkı sıkıya gösterdiğimde beklemediğim bir ilgi gösterdi ve onun desteğiyle, sanırım ilk ve son kez, henüz doktorasını tamamlamamış bir asistanın kitabı İÜHF Yayını olarak yayınlandı: Karşılaştırmalı 1961 Anayasası-Metin Kitabı. Yayınlandığı 1963 yılında çok ilgi toplayan ve kendi türünde benzersiz olduğunu gördüğüm bu kitabın yeni basısını, genç bir meslektaşımınla güncelleyip yayına hazırlıyoruz.

ABD’de “Karşılaştırmalı Hukuk Master”i ve “Doktora” Derecem

Umumi Amme Hukuku kürsüsünde asistanlığa devam ederken 1963 yılında, Prof. Dr. Vakur Versan’ın sayesinde Columbia Üniversitesi’nde mukayeseli hukuk alanında master yapmak için bir burs elde ettim. O dönem ABD, Türkiye’deki siyasal etkinliğini arttırmak için İstanbul Hukuk Fakültesi hocalarını oldukça yüksek burslarla birer yıllığına ülkesine davet ediyordu. Bir süre sonra, yeterli verim alınmadığından olsa gerek, bu ziyaretler son buldu. Prof. Dr. Vakur Versan da bu programlardan artan parayla; bu kez, asistanların gönderilmesini sağlamıştı.

Benden önce, Aysel Çelikel, Sait Güran gibi asistanlar bu burstan yararlanmıştı. Olanak bulsam, ben Fransa’ya gitmek isterdim. Nitekim yüksek lisans derecesini alsam da ABD hukuk öğretimini pek sevmedim. Çok kısa özetlersem yöntem şuydu: Öğrencilerin derse gelmeden önce belirtilmiş birkaç Yüksek Mahkeme kararını okuyup hazırlanmaları isteniyor; sınıfta Hocanın yönetiminde, öğrenciler o kararları tartışıyor, çoğu zaman Hoca kendi görüşünü belirtmeden dersi bitiyordu. Zamanın en ünlü birkaç Anayasa Hukuku profesöründen biri olan Hoca, ilk dersinde, bir anayasada ne gibi konuların düzenlenmesi gerektiği sorusunu ortaya attı; Hindistan’dan gelen bir öğrenci “egemenlik” konusunun önemini belirtmeye başlamıştı ki, o ünlü Hoca öğrenci sanki çok saçma bir şey söylemiş gibi, yüzünü ekşitti ve sözünü kesti! “Egemenlik” sözünü ilk defa duymuş gibiydi! ABD Hukukçularının böyle soyut, felsefi kavramlardan hoşlanmadıklarını sonradan gözlemlediğim çok olay olmuştur. (Son çıkan Genel Kamu Hukuku kitabımda bu konuyu ayrıntılı olarak açıklamaya çalıştım.) Ama bir noktada haksızlık etmek istemem; ABD’nde kütüphaneciliğe verilen önem ve kütüphane saygısı çok büyüktür. Columbia Hukuk Fakültesi Kütüphanesinin başındaki kütüphaneci, öğretim üyesi sayılıyordu. ABD’de, üniversite kütüphaneleri sınav zamanı sabaha kadar açıktır; kütüphaneci, istediğiniz bir kitabı bulmak için canını dişine takar. Doktora tezim için son derece önemli olan malzemeyi Columbia Üniversitesi Genel Kitaplığında topladım.

Bu bursun bana getirdiği bir diğer kazanç, kafama taktığım yabancı dil sorununu, orada geniş ölçüde çözüme bağlamış olmamdır. Ancak, sonraları, çok kez basılan, İngilizce bir Hukuka Giriş kitabı ve çeşitli makaleler yayınlamış; yurt dışında dersler, konferanslar vermiş ve yargıç olduğum uluslararası mahkemede duruşma yönetmiş bile olsam İngilizceyi “anadilim gibi” yazabildiğimi, konuşabildiğimi söyleyecek değilim. Bir yabancı dili “anadili gibi” bildiğini ileri sürmek; belki de anadilini yeterince iyi bilmediği düşüncesini doğurmaz mı?

Master sonrasında, doktora tezi konusunda belirleyici etken de yine 27 Mayıs'tır. Çünkü o güne kadar Türkiye'de konuşulması "tehlikeli" sayılan bir kavram olan sosyalizm konuşulmaya başlanmıştı. O güne kadar, konuyla ilgili doğru düzgün bir şey okumaya bile olanak yoktu; Nazım Hikmet'in şiirlerini bile gizli gizli dolaşan el yazısı kopyalarından okurduk. Bir gün, İstanbul Üniversitesi kütüphanesinde "Sosyalizm" başlıklı İngilizce bir kitap gördüm ve tez konum olan Robert Owen'ı işte orada keşfettim. ABD'ye giderken de, aklımda bu konu vardı. Columbia kütüphanesinden bu amaçla yararlanmak istiyordum. Ama bazı nadir kitaplar, Columbia kitaplığında da yoktu. Londra'da, bu tür kitaplar satan bir sahaf keşfettim ve onunla yazıştım. Türkiye'ye dönerken, birkaç gün Londra'da kaldım; Owen'la ilgili, nadir bulunan birtakım kitaplar almak üzere Londra civarında bir banliyö istasyonunda sahafla buluştum. Hemen hiç konuşmadık; parayı verip, kitapları aldım. Dünyalar benim olmuştu çünkü bunlar hiç bulamadığım kitaplardı. O kitapları sonraları Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesine bağışladım. Dünyadaki nadir kitaplardandır.

Üçüncü basısı 2012 yılında yapılan Robert Owen kitabımın önsözünde tez savunma süreci ile ilgili karşılaştığım engellemeleri, zorlukları anlatmıştım. En başta, tez konusu ile ilgili danışman hocam olan Recai Galip Okandan'ın yazılı onayını almak gerekiyordu. Gelin görün ki hoca, tezimde sözü edilmesi kaçınılmaz olan sosyalizm kavramına kesinlikle karşı idi. Neyse ki hocanın fazla dikkatli olmadığı bir sıraya denk geldi ve hazırladığım iki satırlık dilekçeyi fazlaca okumadan konuyu onaylamış bulundu. Sonraları durumu fark ettiğindeyse çok pişman olmuştu; sözünden de dönemedi ama, işi yokuşa sürmeye başladı.

Tezin ilk bölümünde, Endüstri Devrimiyle ilgili bilgiler vardı; bu çok doğaldı çünkü, Endüstri Devrimi anlatılmadan R. Owen'i anlamaya olanak yoktu. İlgili bütün kitaplarda da bu olgu vardı. Ancak Hoca, deyim olarak da olay olarak da "Endüstri Devrimi"ne karşıydı; "bütün bunların kamu hukuku ile ne ilgisi var" diyerek her fırsatta itiraz ediyordu. O dönem aynı zamanda hem çocuğum dünyaya gelmişti hem de askerliğe başlamam gerekiyordu. O noktada artık Prof. Dr. İlhan Akın araya girip işe el koydu ve hocanın alerjisi olan tüm ifadelerin üstünü çizerek yeni ifadeler kullandı. Böylelikle endüstri devrimi yerine, 'endüstri gelişmesi' deyiminin kullanıldığı ve artık neredeyse benim olmaktan çıkmış olan tez için bir jüri oluşturuldu. Dönemin yönetmeliğine göre tez jürisi üç ayda toplanmazsa tez düşüyordu. Jüri başkanı olan Recai Hoca jüriyi toplamadığı için sanki benim suçummuş gibi zarar gören ben oldum: yeni bir jüri oluşturulması gerekiyordu. Araya yaz tatili de girmişti. Sonunda jüri yeniden oluşturuldu ama bu arada yedek subay okuluna katılmam zorunlu olmuştu. Yedek subay okulundayken de tez savunması tarihine ilişkin bir haber geldi. Neyse ki komutanlar anlayış gösterdi ve ben de gidip tezimi savundum. Jürimde, tez konumla pek de ilgisi olmadığı hâlde sırf bana destek olmak için gelmiş olan Sıddık Sami Onar'ın bulunması çok önemliydi. Savunma, İÜHF ölçütlerine göre oldukça "yumuşak" geçti; "Tez Babası" durumunda olan Jüri Başkanı Recai Bey, fazla konuşmama fırsat vermeden ayağa kalktı; öteki üyeler de çaresiz onu izlediler, "müzakereye çekildiler". Kısa bir süre sonra jüri salona döndü; Başkan Recai Galip Hoca, usulen doktora derecemi tebliğ etti. Ancak ben hiç tadını çıkarmadan aynı akşam yedek subay okuluna dönmek durumunda kaldım...

Yedek Subaylık Sonrası ve ODTÜ

İki yıl süren bir askerliğin ardından terhis olduğumda, eski görevime dönmek için İstanbul Hukuk Fakültesine başvurduğumda, Yasaya göre göreve alınmam gerekmesine ve dört boş kadro olmasına karşın reddedildim. Konuyla ilgili Danıştay'da dava açtım ve kazandımsa da, olaylar farklı gelişti. O dönem Ortadoğu Teknik Üniversitesi İdari İlimler Fakültesine, İstanbul Hukuk Fakültesinde birlikte görev yapmış olduğumuz Yaşar Gürbüz, Dekan olmuştu. Onun önerisi üzerine Orta Doğu Teknik Üniversitesine başvurduğum; sınav ve mülakat aşamalarından sonra; atanmamın yapılacağı gün de bir aksilikle karşılaştım: O gün, ABD büyükelçisi, ODTÜ'yü ziyarete gelmiş ve devrimci öğrenciler tarafından tarihe geçen bir protesto ile karşılanmış, otomobili yakılmış; ortalık karışmıştı! Bu durumda, atanmam da sırf bu yüzden iki ay kadar gecikmişti.

ODTÜ, İstanbul Hukuk Fakültesinden çok farklı bir ortamdı; öğretim üyeleri ve öğrencilerle, rahatlıkla dostluk ilişkileri kurup geliştirdim; çok mutlu oldum. O dönem

öğrencilerimden, bugün torun sahibi olmuş olanlarla, ailecek ilişkilerimiz sürer, hemen her ay yemekli toplantılar, geziler yaparız (Bunları yazdığım sırada, pandemi nedeniyle bu buluşmalara ara verdik).

1969-1979 yılları arasında görev yaptığım ODTÜ’de Dekanlık, Bölüm Başkanlığı ve Öğretim Üyeleri Derneği Başkanlığı da yaptım. Hukuk dersleri bakımından ODTÜ’de adeta bir “kasaba doktoru” gibiydim; bütün hukuk derslerine girerdim ve bunun çok faydasını gördüm. Bu arada, aldıkları hukuk dersleri benim verdiğim birkaç dersten ibaret olan iki ODTÜ mezununun, Danıştay giriş sınavlarında en başarılı adaylar arasında olmaları Danıştay’da şaşkınlık uyandırmış; benim için övünç kaynağı olmuştur. (Bu iki öğrencim sonra Dışişleri Bakanlığına katıldılar ve Büyükelçi oldular).

O dönem başka yerde olmayan bir özgürlük havası olmasına ve hocalarla ve öğrencilerle çok iyi ilişkilerim olmasına karşın; rahatsız olduğum bir iki nokta vardı: O dönem ODTÜ, Mütevelli Heyetiyle yönetilen tek üniversiteydi. Bu Heyetin üyelerini Hükümet atıyordu. Sıddık Sami Hoca’nın deyişleyle “Devlet malında mütevelli olmaz!”dı. Üstelik ODTÜ, Sayıştay denetiminin de dışında idi. Rektörü, dekanları ve öteki akademik-idari bütün görevlileri bu Heyet atıyordu. Meslekdaşların olumlu görüşlerini almıştım ama Öğretim Üyeleri Derneği Başkanlığı dışındaki görevlere, ben de “seçimle” gelmiş değildim. Öteki üniversitelerdeki arkadaşlar, kendi dekanlarını, rektörlerini vb. seçtiklerini anlattıklarında imrenirdim. Aklıma takılan bir başka konu da ODTÜ’de akademik anlamda hukuk konularında tartışacak kimseler bulamıyor oluşumdu. Çok değerli hocalar olsalar da, hukukçu olmadıkları için, akademik hayatın önemli bir parçası olan tartışma ve görüş alışverişi olanaklarından yoksundum.

S.B.F.’li (Mülkiyeli) Oluşum

1979 yılında bir Pazar sabahı, Nermin Abadan Unat, telefon etti; eşi Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Devletler Özel Hukuku Kürsüsü başında olan Prof. İlhan Unat adına, SBF’ye katılmamı önerdi. İlhan Bey Dışişleri Bakanlığına Başhukümmüşaviri olmak üzere Fakülteden ayrılacaktı. Kürsüdeki öteki profesör Gündüz Ökçün, daha önce Fakülteden ayrılmış, Dışişleri Bakanı olmuştu. İlhan Hoca da ayrılınca, Kürsüde kalan tek kişi doktorasız bir asistan oluyordu.

O sıralarda Doçenttim ve bu öneriye duraksamadan “evet” dedim. Aslına bakarsanız sonradan sonraya çok seveceğim Devletler Özel Hukukuna özel bir ilgim ve sevgim yoktu. Sonraları, içine girdikçe bir matematik problemi gibi gördüğüm yasa çatışmaları sorunlarını Uluslararası Düzeyde Yasa Çatışmaları adlı kitapta Türkiye’de daha önceleri ele alınmamış bir biçimde açıklamaya çalıştım.

S.B.F.’de, tanıdığım, sevdiğim, kimi benden kıdemli kimi arkadaşım olan çok kişi vardı. Mülkiyeliler, “Mülkiye” mezunu olmamama karşın beni çok çabuk ve içten biçimde benimsemilerdi. Hayranlık duyduğumuz, tanımaktan onur duyduğum Cevat Geray gibi bir dekanımız vardı. Kısa zamanda profesör oldum. Gider gitmez beni Yönetim Kurulu üyesi seçtiler. Fakülte Kurulunun oybirliğiyle Profesör olarak atanmamın hemen ardından Cevat Geray’ın önerisi ile Dekan Yardımcılığına seçildim. Öğretim üyelerinin demokratik seçimleriyle görevlere gelmek özlemini duyduğum bir şeydi. Bir yönetici olarak inanılmaz ölçüde başarılı Dekanımız Cevat Geray, 12 Eylül öncesinde, S.B.F gibi bir Fakülteyi en ufak bir olay çıkmasına yer vermeden çok ustaca yönetiyordu. Geray’ın yasal süresi dolunca, büyük bir olasılıkla ben Dekan seçilecektim. Benim için bu, çok büyük bir onur olacaktı.

Ancak, 12 Eylül 1980 darbesinin getirdiği YÖK düzeni, Üniversitede çok şeyi kökten değiştirdi. Bu arada 1946’dan beri yani, 35 yıldır uygulanan “seçime dayanan” yöneticilik usulü de ortadan kalktı.

Sonrasında, başta Dekanımız Cevat Geray ve en kıdemli Hocamız Bahri Savcı, birçok değerli öğretim üyesi arasında ben de 1402’lik olarak “bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemek üzere” Üniversiteden uzaklaştırıldık. Bir gece vakti evimize gelen memurlarca tebliğ edilen uzaklaştırılma kararı aldığımız bu dönemde, benim ve bir grup arkadaşımın elinde okumakta olduğumuz sınav kağıtları kalmıştı. Bizler bu kağıtları ne yapacağız, bu çocuklar ortada kalacak diye düşünürken bulduk kendimizi... Bir Cumartesi günü Fakülteye gittim ve kimselere

görümeden, odamdaki eşyaları alarak ayrıldım. Okuduğum, notladığım sınav kağıtlarını sonradan bir arkadaş eliyle yolladım.

Emeklilik süremi doldurmama üç ay kalmışken “1402’lik” olduğumdan dolayı emekli ikramiyesi ve maaşı alamamıştım. Eşim de zorunlu emekli olmuştu ama hakkı olan kıdem tazminatımın ancak dörtte birini alabilmişti. Geçimi sağlamak için, takma adla magazin yazıları yazmak, dedektif romanları çevirmek gibi işler sonrasında Rahmetli Ağabeyim, hem kaptan hem Deniz Hukuku avukatı olan Gündüz Aybay’ın çağrısıyla İstanbul’a geçerek avukatlık yaptım. Benim gibi, “1402”lik olmuş ağabeyim Aydın Aybay, zaten daha önce büroya katılmıştı. Bu arada, pek çok “1402’lik” Hocanın ve öğretmeninin avukatı olarak, Danıştay’dan aldığım kararlarla, sekiz yıllık bir aradan sonra göreve dönmelerini sağladım. Bütün müvekkillerimin dönmesini sağladıktan sonra, ben de S.B.F’ye döndüm. Üniversiteden uzaklaştırıldığımız sırada gördüğümüz haşın davranışlara karşılık, dönüş işlemlerimizde o dönem Üniversite yönetiminin büyük kolaylık gösterdiğini, dürüstlük gereği, belirtmek isterim.

Bundan sonrasını anlatmam sözü çok uzatacaktır. O nedenle burada kesiyorum. Adet olduğu üzere, gençlere bazı salıklarda (tavsiyelerde) bulunmam gerekiyor sanırım. Günümüz dünyası, büyük ekonomik, siyasal, sosyal çalkantılar içinde. Dünyayı büyük çevre felaketleri bekliyor; küçük ada devletlerinden başlayarak, bazı devletlerin bütünüyle sulara gömülüp, yok olmaları sözkonusu. Nükleer silahların varlığı da insanlığın geleceği için çok büyük bir tehlike. Şu sıralar, bütün dünyayı etkisine alan “covit pandemisi”, bütün devletlerde sağlık politikalarının kökten gözden geçirilmesi zorunluluğunu ortaya çıkardı. “Koruyucu Hekimlik” ve “Halk Sağlığı” konuları öne çıktı. İşte bu ortam Hukukçuların, hukukun felsefi, tarihsel boyutlarını da kapsayan, geniş bir görüş edinmeye çalışmalarını zorunlu kılıyor. Hukukçuların gerek ulusal gerek uluslararası düzeyde; insan haklarına ve sosyal adalet duygusuna dayanan bir düzenin kurulup, yaşatılması için çalışmaları gerekiyor. İnsan Hakları Evrensel Bildirisi’ne göre “Herkesin, topluluğunun kültürel yaşamına özgürce katılma, güzel sanatları tatma, bilimsel alandaki ilerlemeyi ve bu ilerlemenin yararlarını paylaşma hakkı vardır.” (m.27/1). Kanımca bu hüküm, biz hukukçulara sadece hak veren değil, aynı zamanda bir ödev de yükleyen bir hüküm olarak anlaşılmalıdır.

Prof. Dr. Rona AYBAY

02.12.2020 / İznik